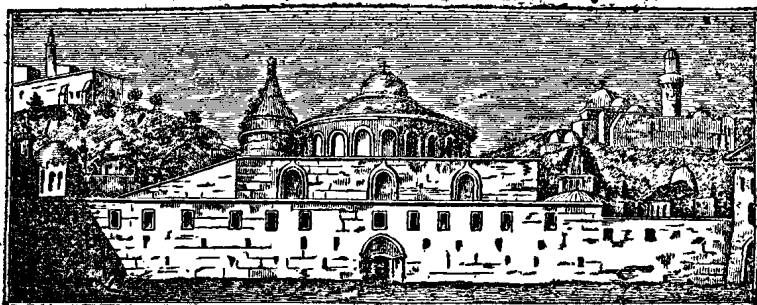

Մ Ի Ռ Ս

ՉՈՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
ԹԻԻ 12.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31
1869.

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՆԻ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

Յ Ո Ր Դ Ո Ր ԱԶԳԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ

Այն մեծ մարդիկը, կրօնից ազա-
տութեան պատով բաղձացող բոլոր
բազմութիւնը՝ այսպէս հետեւեցան
իրենց սրտի զգացմանց գործադրու-
թեանը, Նոնք անվեհեր ներկայացան
խորիստ Եազկերտի մը առջեւ, անոնք
չխաբուեցան այն վայրագ բռնաւորի
մեծամեծ և սին խոստումներէն, որ
պէս զի Հայոց ազգը չի գլխուի Քրիս-
տոսի ամենամեծ խոստումէն թէ՛ «Որ
խոստովանեցիր զիս առաջի մարդկան,
խոստովանեցոյց և ես զնձնէ առաջի
հրէշտակաց ու Նոնք սիրով ինկան ի
րենց նախարարական պատիւէն, որ
պէս զի Հայոց ազգը պատուաւոր մը
նայ պատմութեանց եջերուն մէջ, ա-
նոնք պատերազմեցան սրտով բիրաւ-
ւոր բանակներու պէմ, որպէսզի Հայք

հոգւով առեն գերութիւնը և անոնք
արիւթեամբ նահապետեցան, որպէս
զի Հայք չի վեհերին ազգի և հայրե-
նեաց համար կեանքերնին զահէլ և
նոնք թափեցին իրենց բազմաթիւ
արիւնը Մարտիրոսի դաշտին մէջ, որ
պէս զի Հայոց ազգը այսօր և գարուն
ի դարս ոռոգուելով նոյն արեւմտի փ-
կանդուն մնաց, ածի, ծիւ և դարգա-
նայ, Մահապիկ ազգասիրութեան ա-
մենափութ և ամենանուիրական կե-
տը, բարէ, ինչ մեծ փառք ճշմարիտ
ազգասիրոյց, ապրիլ ազգին համար և
պէնիլ ազգին համար, հիւանդանալ,
տառապիլ ազգին համար և մեռնիլ,
սիրով դարձեալ ազգին համար, եթ-
ջանիկ է այն ազգը, որոյ զաւակաց
սրտերուն մէջ միշտ վառ է այս եւ-
ռանկը:

(*) Հայրապետութիւնը, տ. Թ. Ի. 11.

Այն ազգը ամենեւին երկիւղ չունի. նա եթէ թշուառութեանց անդունդն ալ գահավիժի երբեմն բռնութեան ձեռքով, դարձեալ երջանիկ է. եթէ հզօրին գերութեան չըթաններն ալ ծանրահան անոր վրայ, դարձեալ չի վհատիր, ըստ որում օր մը չէնէ օր մը անշուշտ նոյն եռանդը բորբոքելով դուրս պիտի յորդէ եւ բոլոր նոյն դժբաղդութեանց վերջ պիտի տայ. Հայրենասէր Սովետս մը միայն Փարսականի ստրուկ դարձած ժողովուրդը Նգիպտոսէն կ'ազատէ և թշուառութիւնները կը վերջացունէ. Ագգասէր Նէեմին խիայն նոյն ժողովուրդը Քաբէլնի գերութենէն կ'ազատէ եւ իւր սիրելի հայրենիքը կը գործունէ. զգօն Օօրաբարէլ մը Ղարեհին շնորհացը լարժանանալով թագաւորին բոլոր պարգեւաց մէջ իւր աւերակ հայրենիքը կընտրէ և աւոր շինութիւնը կը խնդրէ, կորսվի Սակաբայեցիք դարձեալ հայրենեաց սիրով ագեւորած գոռոզ եւ ամբարիշտ Նախիբը կը խոնարհեցունեն և կրօնի սրբութիւնը նորա պղծութենէն անարատ կը պահպանեն:

Այսպէս էր նա եւ երբեմն մեր ազգն ալ. բաբէ, երջանիկ էր այն ատեն. այն, մեր հայրենիքն ու մայր Հայաստանը, երբ իւր ծոց ասանկ կորիւններ կը սնուցանէր, զաւակներ որք իրենց արի քրտերուն մէջ հայրենեաց սէրը իբր նուիրական եւ իբր ամբիժ կայծ անշիջանելի կը պահէին: Այս չէր վհատած նոյն իսկ այն ատեն երբ իւր արքայական թագն ու գաւազանը կորուսած այրի կը նստէր. այն կը ծիծաղէր նա Յունական խաբանանկութեան վրայ, և կը ծաղրէր Պարսկական յուսահատ կատաղութիւնը. ըստ որում քաջ կը ծանաղէր նա իւր սրբիքը. գիտէր որ անոնց

համար սուրբ էր հայրենիքը, սոսկալի էր Հայաստանը և սիրելի ազգութիւնը. մինչդեռ 'ի մեծ դժբաղդութիւն, ներկայ դարուն մէջ շատերու սկանջին սովորական և աննշան դարձեր են սոյն բառերը, շատերը անմիտութեամբ կը ծիծաղին սոյն բառերուն վրայ և շատերուն անձանթ են գրեթէ սոյն բառերը: Աստի հիմայ աւելի դժբաղդ է մեր Ագգը. քան թէ այն ատեն, երբ Շահաբասայ, ի նկթմութիւն և Տէնիկլիսանի արիւնար բաւ սուրերուն զօհ կ'ըլլար. այն այն ատեն աւելի երջանիկ էր կ'ըլլէ՞ մեր ազգը, ըստ որում հարսածանքը հեթանոսութենէ էր և յայտնի, որով և Հայաստանի զաւակաւնք որոյ գէմ սուր բարձրացնելով կամ փառաւոր նահապետ կ'ըլլային և կամ յաղթելով բռնութեան, ազգութիւնը անարատ և անխախտ կը պահպանէին. իսկ հիմա յայտնի բռնութիւն չի կոյ հեթանոսներէ, այլ գաղտնի հետամուտութիւններ. Պապական և Յունական եւ կրօնի հրապոյրներ, որք իրենց գաղտնի նպատակը քրիստոնէական սիրոյ պատրուակաւ սքողած կը յաջողին ատեն ատեն մեր Ագգի միամիտութիւնը պատրիկ և անկից մաս մը կորցնելով իրենց մէջ անհետացնել. և 'ի հարկէ այսպէս պիտի ըլլայ, վասնզի փորձուած ճշմարտութիւն մ'է, որ յայտնի բռնութիւնը, մարդուն զգալունները կ'արթնցունէ, և հաստատամտութիւնը առաւել կ'ամրապնդէ և կը կողմնորէ. իսկ գաղտնի հետամուտութիւնն ու պատիւը երեւցիլը մարդը քնացնելով, յանգագաստից իւր մութին մէջ լարած թակորդը կը ձգէ:

Հաւաստիկ այս է մեր ազգի տարտամ վիճակը. մեր ազգի մեծ մասը նոյն քնոյն մէջ կը խորդայ այսօր. շատ երբ նոյն որոգայթներուն բաղրովքը

կը տատանին անգիտութեամբ ։ Սոյն մահամբը ժողովուրդը նոյն վտանգներէն ազատելու համար զօրաւոր ձեռքերու կը կարօտի ։ Ճշմարիտ ազգաւեր և հայրենասէր սրտերու պէտք ունի ։ Ո՛ր եւս ուրեմն մեր ազգասէրները զոր ունիմք կը կարծենք ։ Բնական փութար և սոյն վնասաւց առաջն առնուր ։ Ուր է անոնց այս և ասոնց նման ազգաշէն գործերը ։ Ոչ ապաքէն « Ի գործոց իւրեանց ծանխիք զնոսաղ ըստ ։ մարդկութեան բարերարը ։ Կը տեսնենք պատմութեանց մէջ մեր ըսքանելի նախահայրերը ։ որք ճշմարիտ հայրենասիրութեան և ազգասիրութեան փառաւոր տիտղոսը կը կրեն ։ այս քաջասիրտ մարդիկ ընկ խօսքով չեն առաջած այս պատիւը ։ այլ իրենց արժանաւոր գործքովը ։ Եննք ազգին բարիք գործած են այն դարերու մէջ ուր արդարութիւնն և իրաւունքը նշանակութիւն չունէր ։ իրաւունքը հզօրին էր ։ և գործ տեսնողը զենքը ։ վասն որոյ ազգը սիրել և անոր օգուաւ պաշտպանել ։ կեանքը վտանդի գնել ըսել էր ։ վասն զի իրաւանց պաշտպան հայրենասէրը պարտաւոր էր ։ զեն Ի ձեռին պատերազմի գալա իջ նար ։ հան կամ մեռցնելով անիրաւը ։ իրաւանց տէր ըլլար ։ կամ մեռնելով պարտականութենէ ազատ ըլլար ։

Իսկ հիմա մենք ։ որ ծծ ։ դարուն մէջ կ'ապրինք ։ գոր մը ուր արդարութիւն և իրաւունք կը թաղաւորէ ։ ուր անութիւնները անխնայ կ'աշխատին հաւատարմութիւնն ։ ու ազատութիւնը արմատացնել ժողովրդեան մէջ ։ ուր ազգի մը յառաջադիմութիւնը իւր կամքէն կ'սխալ է ։ մանաւանդ Օսմանեան Իարեխնամ Տէրութիւնը ։ այնպիսի արդունութիւններ շնորհած է իւր հոլատակաց ։ որք յառաջադիմութեան փոփաքող ազգոյց առջեւ

ընդարձակ առաքելք կը բանան ։ առնորդել իրենց նպատակակէտը հասնելու ։ Եննք որ այն դարուն մէջ անգամ մեր նախահարց ազգաշէն գործքերէն զուրկ կը գտնուինք ։ Բնական կը համարձակինք ուրեմն զմեզ անոնց որդիքը անուանելու ։ ոչ ապաքէն « որդիք Լբրահիմ ։ զգործա Լբրահիմ ։ պարտին գործելո ։ Եննք որ առգի սիրոյն համար կեանք պատիւ մի անգամայն կը զահէին ։ մենք Բնական կը զանանք ուրեմն ազգին յառաջադիմութեան համար մեր օգնութիւնը ։ Ճշմարիտ է որ ազգասիրութիւնը միշտ զոհողութիւն կը պահանջէ ։ բայց ժամանակին համեմատ զոհողութեան աստիճանն ալ կը մեղմանայ ։ Իրկաց դարուն մէջ ազգասիրութիւնը շատ մեծ բանի չի կարօտիր ։ միայն գործունէութեան պէտք ունի նա ։ կամ լաւ եւս է ըսել ։ սրտի և զգացման սիրտ և զգացում կրող ազգասիրին միջոց չի պակտիր իւր նպատակին հասնելու համար ։ եթէ ունիա սիրտ եւս կամք ազգին բարեացը աշխատելու ։ կը տեսնես շատ պարագայներ որ քեզ ձեռնուու կ'ըլլան քանի որ այսպէս է ։ քանի որ ժամանակը և պարագայները մեզ կը ներեն և մենք չենք յառաջանար ։ Բնական կը նշանակէ ուրեմն այս անատրեբութիւնը ։ չէ որ անզգայութիւն ։ այդ շեշտելով կ'ըսեմ ։ անզգայութիւն ։ վասն զի եթէ մեր ազգին կառավարութեան գլուխ անցնող գործակատայները զգացում ունենալին և նոյն նուիրական պաշտօնը փոխանակ իրենց կրից գործիք ընելու ։ ճիշդ իւր նպատակին գործածելին ։ հիմա մեր ազգը այս վիճակին մէջ չէր հեծեր ։ Օգուա և գործել ։ ահա այս է որ մարմնոյ մը կենդանութիւն կուտայ ։ ուրեմն եթէ կ'ազնեք ապրի ։ պէտք է գործենք ազգաշէն գործեր ։

ձերը փայտ՝ գործքերով՝ անոնք կրնան
 ճանաչուիլ՝ ազգին եւ քոյր մարդ,
 կուլթեան ք եւ աստեղծով միայն սուր
 քարուածմէջ՝ մարդ մը արժանաւոր
 կրնայ կրել իւր կուրծքին վրայ ճշմար
 րիտ ազգասիրութեան տիտղոսը ։ (Ե
 ահա այս ամեն բարեաց սիրտի կրնայ
 արժանանալ մեր ազգը այն աստեղ
 երբ ամեն Հայ անհատ զգայ որ դա
 տիրակալութեան իւր շնչած օդին հա
 ւասար պէտք ունի խոտոտվանի բանիւ
 եւ գործով որ իւր փառքը ազգի փա
 ռաւորութեան մէջ է և իւր մարդ
 կային կոչու մը յառաջագիւլութեան
 և հասարակագործութեան մէջ ։

Ա. Գ. Շահանշահ ԼԵՒԵՅԻ:

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՍՔԱԼԱՅ

የፕሮጀክቱ ስራዎች በጥንቃቄ ይከተላቸዋል፡፡

Եւ յարգէս նա անձամբ իրքն իրեն նը-
 կարագիրը բրած էր, որպէս զի շարու-
 նակ իրեն աշաց ասջեւ այն շաւիղը
 տեսնելով օրով լ'ստաւած զինքը կ'ա-
 ռաջնորդէր, չը կարողանայ երբէք ան-
 կէց խոտորիլ, լ'յնչափ արտաքոյ կար-
 գի ձիբքերը միանալով իրեն մօրի մե-
 ծու թեանը հետ, չը զօրեցին եւ ալս
 գէրք ըլլալ անոր այն սքանչելի պար-
 զասիրութեանը՝ որ նորա կենաց բո-
 լոր մնացորդին մէջ փայլելով, զանի-
 կա գործագիր կը հանդիսացնէր մե-
 ծաւ ճշդութեամբ այն ամեն պարտա-
 ւորութեանց որք կրօնի կը հային և
 Սաստիկ սէր մը ունէր նաեւ առ լ'սա-
 աւածային պաշտամունս մանաւանդ
 լ'աւթի նուագները՝ սրոց մէջ զար-
 մանալի բաներ կը գտնար, իրեն բա-
 լոր զւշ զրաւած էին, այնպէս որ

բերելու թիւն մը կը զգար զանոնք կրճ
կնելով, մանաւանդ 48 դէպքն իրոք
րիկ սրտաշարժ տունները: Եւրո նա իւր
բարեկամաց հետ Սաղմոսի գեղեցկու
թեան վրայ կը խոսէր ւ այնպէս կը յա
փրտակուէր մտքով մինչեւ ինչպէ՞ով
երեւել զիմացիններուն, եւ այս միտա
խոհով թիւնը գինը զգայուն գարձու
ցած էր դէպ ՚ի այն սամն բաները ւ
որոնցմով մարդ կը ջանայ զ՚րոտած
պատուել ւ որոնց եւ մէկուան մէջ
թերի գանձած չէր եղբայրու:

Իբրեւոր իրեն ամեն ամիս հրաման նաշիր կը դրժուէր, ինչպէս շատ տեղ ղեր ատորոտութիւն է կ'ընեն : զարմանալի յարգանք մը կ'ընդունէր զանանք և ամին օր անոնց գծիդ զ կը պատմէր իսկ իրեն կենաց վերջին չորս տարի ներսուն մէջ, որովհետեւ կարողութիւն չունէր աշխատելու : Բաւախ միակ զբօսանքն էր այցելութիւն ընել Լիւնդեցեաց, ուր կային սրոց մասունքներ դուրս հանուած և կամ որ և իսկ հանդէս և ասոր համար տանալ ջուլ մը և օւնէր 4 որով տեղեաց տեղեակ կ'ըլլար ր ուր մասնաւոր ջեր մնաւանդն Լ'ատուածպաշտութիւն կը տեսնէր և այս ամենը այնպիսի բաւրեպաշտութեամբ կը կատարէր 4 որ այս մէն ուսնողները կը հիանային ր եւ այս եղաւ առիթ այն ընտիր խօսքին զոր առաքինի և լուսաւորեալ անձ մը ըսաւ . « Լ'ատուածային շնորհք՝ փոքրիկ բաներու միջոցաւ մեծ մտքերու մէջ կը յայտնուի, իսկ մեծամեծ բաւերու միջոցաւ հասարակ մտայ մէջ ու

Ըյա մեծ պարզամտութիւնը մանաւանդ այն ատեն կը յայտնուէր, երբ մարդիկ իրեն հետ Լստուածոյ վրայ կը խօսէին, և կամ ինքնին խօսք կը բռնար անոր վրայ, այնպէս որ նոյն իսկ մահուան ժամանակներուն մէջ գիտէ նոսրան և առարկնի կղերական մը՝ որ